

УДК 338.23 (477)

Пономаренко Є.В.*кандидат економічних наук, доцент
Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук України***Олійник А.Д.***науковий співробітник
Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук України*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

REGULATORY FRAMEWORK OF STATE SUPPORT OF DEVELOPMENT OF INDUSTRY IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті узагальнено основні нормативно-правові акти щодо розвитку промисловості України. Досліджено основні напрями здійснення промислової політики в 1996–2014 рр. Показано проблеми й диспропорції у розвитку провідних галузей промисловості держави. Запропоновано шляхи вирішення проблеми розвитку промисловості України в сучасних умовах.

Ключові слова: промисловість, державна підтримка, нормативно-правова база, технології, фонд фінансування.

АННОТАЦИЯ

В статье обобщены основные нормативно правовые акты, касающиеся развития промышленности Украины. Исследованы основные направления осуществления промышленной политики в 1996–2014 гг. Показаны проблемы и диспропорции в развитии ведущих отраслей промышленности страны. Предложены пути решения проблемы развития промышленности Украины в современных условиях.

Ключевые слова: промышленность, государственная поддержка, нормативно-правовая база, технологии, фонд финансирования.

ANNOTATION

In the article, basic regulatory acts touching development of industry of Ukraine were generalized. Basic directions of realization of industrial policy in 1996–2014 were investigated. Problems and imbalances in the development of leading industries of the country were shown. The ways of solution of problems associated with industrial development in Ukraine in modern conditions were proposed.

Keywords: industry, state support, regulatory framework, technologies, fund of financing.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток промисловості, який створює найбільший мультиплікативний ефект в економіці в цілому, формуючи попит на сировину, енергетичні ресурси, робочу силу та забезпечуючи найбільші обсяги доданої вартості, має велике значення для багатьох провідних країн світу: США, Франції, Великобританії, Японії, Німеччини та ін. Всі ці країни вдаються до певних заходів щодо підтримки окремих галузей промисловості, незважаючи на принцип невтручання держави в ринкову економіку. Наприклад, до заходів промислової політики в США можна зарахувати ряд програм субсидювання виробництва енергоефективних і екологічно чистих транспортних засобів, сприяння розвитку суднобудівних підприємств з метою підвищення конкуренто-

спроможності виробництва суден на невеликих верфях тощо.

За період незалежності Україні її керівники та представники державних органів влади здійснювали ряд заходів щодо підтримки промисловості з метою попередження занепаду цього важливого сектору економіки. Про це свідчить наявна нормативно-правова база: прийняті концепції державної промислової політики, стратегії економічного і соціального розвитку України, закони України, а також загальнодержавні цільові та інші програми розвитку промисловості та її галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам удосконалення нормативно-правової бази державної підтримки розвитку промисловості України присвячено праці вчених таких провідних в Україні наукових установ, як Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Інститут економіки промисловості НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України та ін. [1–5]. Поглиблення теорії промислової політики в наукових школах цих установ ґрунтується на використанні все більшої кількості економічних теорій і концепцій, розробці моделей розвитку промисловості тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць, майже відсутні роботи, в яких узагальнено концепції, стратегії, закони України в контексті основних напрямів (пріоритетів) розвитку промисловості України, а також розглядається реальна можливість їх виконання, яка залежить від джерел і обсягів фінансування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз ефективності нормативно-правової бази державної підтримки розвитку галузей промисловості України, висвітлення наявних проблем та визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1996–2014 рр. було прийнято дві концепції державної промислової політики України та

Таблиця 1

Концепції державної промислової політики України та цільових економічних програм розвитку промисловості країни та її галузей

Концепції	Основні напрями (пріоритети) здійснення промислової політики	Джерела фінансування
<p>1. Концепція державної промислової політики України (постанова КМУ від 29.02.1996 р. № 272) [6].</p>	<p>Розробка нових матеріалів і технологій їх обробки. Розробка біотехнологій, розвиток фізики низьких температур, ядерної фізики, електрозварювання. Розробка космічних технологій, нових джерел енергії, екологічного захисту, нових технологій комунікацій тощо. Виробничі пріоритети – розвиток галузей та виробництва з розробки: – ракетно-космічної техніки та літакобудування; – суднобудування; – верстатобудування; – мікроелектроніки, систем зв'язку; – електротехніки; – приладобудування; – енергетики; – приладобудування; – легкої та харчової промисловості.</p>	<p>У концепції не вказані.</p>
<p>2. Концепція державної промислової політики (схвалена Указом Президента України від 12.02.2003 р. № 102/2003) [7].</p>	<p>Стимулювання розвитку наукоємних галузей: мікроелектронної, авіакосмічної, автомобілебудівної тощо. Прискорення розвитку легкої промисловості, харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів.</p>	<p>Власні кошти підприємств та організацій; державні інвестиційні ресурси, зокрема частка надходжень від приватизації державного майна; ресурси фінансово-кредитної сфери (банківське кредитування, кошти інвестиційних, пенсійних фондів, страхових інвестиційних компаній); іноземний капітал; кошти населення; інші джерела, незаборонені законодавством.</p>
<p>3. Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року (розпорядження КМУ від 09.07.2008 р. № 947-р) [8].</p>	<p>Забезпечення розвитку: – авіаційної та ракетно-космічної галузей; – суднобудування; – автомобілебудування; – сільськогосподарського машинобудування; – виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості (енергоблоків для теплових електростанцій); – приладобудування; – виробництва складної побутової техніки.</p>	<p>Кошти державного бюджету (виходячи з наявних фінансових ресурсів); власні кошти підприємств; інші джерела.</p>
<p>4. Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року (розпорядження КМУ від 17.07.2013 р. № 603-р) [9].</p>	<p>Комплексне розв'язання проблемних питань функціонування промислового сектору економіки України шляхом розроблення організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань: – структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості у напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва та експорту; – задоволення потреб внутрішнього ринку у продукції власного виробництва та ін.</p>	<p>Державний бюджет (виходячи з наявних фінансових ресурсів).</p>
<p>5. Концепція Державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року (розпорядження КМУ від 27.12.2006 р. № 673-р) [10].</p>	<p>Розвиток підгалузей легкої промисловості та їх науково-технічне забезпечення. Прискорення інноваційного розвитку легкої промисловості шляхом підтримки нових об'єднань українських виробників: національного технопарку «Текстиль України» та «Український лляний консорціум». Розвиток лізингу в галузі виробництва продукції легкої промисловості. Розвиток національної сировинної бази для легкої промисловості.</p>	<p>Кошти державного та місцевих бюджетів; власні кошти підприємств; кошти міжнародних фінансових організацій, програм технічної допомоги, кредитів, позичок, інвестиційних вкладень тощо; кошти з держбюджету – 10%, інші джерела фінансування – 90%.</p>

Закінчення таблиці 1

6. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, організація серійного випуску приладів і систем на їх основі» (розпорядження КМУ від 03.10.2007 р. № 814-р) [11].	Розвиток електронної компонентної бази. Задоволення потреб вітчизняних виробництв електронного приладобудування за рахунок закупівлі імпортних електронних компонентів і приладів.	Державний бюджет – 18 млн грн; кошти інвесторів – 2,5 млн грн; інші джерела – 2,5 млн грн.
7. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію на період 2009–2012 років» (постанова КМУ від 28.10.2009 р. № 1173) [12].	Промислове освоєння родовищ кварцової сировини. Вирощування монокристалів та виплавка мультикристалічних зливків. Розробка новітніх сучасних перетворювачів сонячної енергії.	Державний бюджет (2 750 млн грн у 2009–2012 рр.).
8. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010–2014 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 р. № 331-р) [13].	Розвиток нанотехнологій та виготовлення нових наноматеріалів у таких галузях промисловості, як машинобудування, оптоелектроніка, мікроелектроніка, автомобільна промисловість, а також сільське господарство, медицина та екологія.	Кошти державного бюджету; інші джерела; орієнтовний обсяг видатків визначатиметься щороку під час формування показників Державного бюджету України на відповідний рік.

дві концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості, а також концепції цільових економічних програм розвитку наукоємних галузей промисловості країни (табл. 1).

Основні завдання і пріоритети, які були визначені в Концепції державної промислової політики України, прийнятій ще у 1996 р., – це розробка нових матеріалів і технологій їх обробки, біотехнології, розвиток фізики низьких температур, розробка космічних технологій, нових джерел енергії тощо. Відповідно до цих завдань було визначено пріоритетні галузі: ракетно-космічну, суднобудування, мікроелектроніки, приладобудування, а також легкої і харчової промисловості. Джерела фінансування здійснення основних завдань промислової політики у концепції 1996 р. передбачені не були.

Завдання такого напрямку були визначені і в Концепції державної промислової політики, схваленої Указом Президента України від 12.02.2003 р., – стимулювання розвитку наукоємних галузей. Пріоритетними визначали мікроелектронну, аерокосмічну, автомобілебудівну галузі, а також галузі легкої і харчової промисловості та ін. В цій концепції джерела фінансування були визначені, але без конкретизації обсягів фінансування, що завжди ставить під сумнів можливість її реалізації.

У Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 р. наголос також було зроблено на необхідності розвитку авіаційної та ракетно-космічної галузей, суднобудування, автомобілебудування, приладобуду-

вання, виробництва складної побутової техніки тривалого користування, застосування якої сприятиме підвищенню ефективності ведення домашнього господарства, послабленню залежності українського споживача від її імпорту, підвищенню рівня конкурентоспроможності такої техніки на вітчизняному та світовому ринках.

У цій концепції [8] було також зазначено, що галузь приладобудування повинна орієнтуватися на максимальне задоволення потреби економіки в сучасних приладах контролю, вимірювання і регулювання, які широко застосовуються в процесі технічного переоснащення систем зв'язку і транспорту; управління обладнанням, технологічними процесами, роботизованими комплексами; впровадження енергозберігаючих технологій; створення джерел світла на основі нових матеріалів; вдосконалення керуючих систем авіаційної, корабельної, електроніки, навігаційних систем різного призначення, і, що найголовніше, – військової техніки.

Розвиток оборонно-промислового комплексу передбачалось забезпечувати шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів з питань розроблення і освоєння виробництва сучасних видів озброєння і військової техніки, створенням на базі розрізаних науково-дослідних інститутів, конструкторських бюро та підприємств, зокрема шляхом їх реструктуризації, ефективних науково-виробничих комплексів. На жаль, всього цього своєчасно зроблено не було, що суттєво вплинуло на обороноздатність країни. Слід зазначити, що стан інших пріори-

тетних галузей і виробництв також суттєво не змінився і навіть погіршився на тлі динамічних світових модернізаційних тенденцій в промисловості провідних країн світу. Питання подальшої структурної модернізації промисловості України залишилось відкритим.

Необхідність комплексного розв'язання проблемних питань подальшого функціонування промислового сектору країни на підставі його структурно-технологічної модернізації з метою збільшення питомої ваги високотехнологічної продукції на експорт та задоволення потреб внутрішнього ринку стала головною ідеєю в Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. [9]. Однак основні положення цієї концепції також, ймовірно, не будуть втілені у життя, тому що кошти на її здійснення зараз відсутні. За оптимістичним прогнозом, їх бракуватиме найбільше за реалістичним – набагато більше.

Поряд з концепціями розвитку промисловості було прийнято ряд стратегій економічного

і соціального розвитку України, в яких також було визначено пріоритети розвитку промисловості країни. Так, у Концептуальних засадах стратегії економічного і соціального розвитку України (Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір»), а також у Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004–2015 рр.) шляхом європейської інтеграції [14; 15] наголос було зроблено на необхідності розвитку наукоємних галузей: авіакосмічної, виробництва військової техніки, електротехнічної, приладобудівної, а також на розвитку інноваційного потенціалу оборонно-промислового комплексу країни з метою його перетворення на високотехнологічний наукоємний сектор економіки (табл. 2).

Невиконання пріоритетних завдань, визначених у Посланні Президента України до Верховної Ради України у 2002 р. та у Стратегіях економічного і соціального розвитку України щодо розвитку ОПК, авіаційної промисловості, суднобудування драматично позначилось у 2014 р. на боєздатності української армії під

Таблиця 2

Стратегії економічного і соціального розвитку України та галузей промисловості

Стратегії розвитку	Основні напрями та пріоритети промполітики	Джерела фінансування
1. Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки». Документ № 0001100-02, редакція від 30.04.2002 р. [14].	Розвиток наукоємних галузей: авіакосмічної, виробництва військової техніки, електротехнічної і приладобудівної, виробництва засобів зв'язку, інформатики та складної апаратури, медичного устаткування, радіо- та електронної продукції, а також розвиток важкого і сільськогосподарського машинобудування, верстатобудування, суднобудування, автомобілебудування та ін. Серійне освоєння принципово нових моделей літаків АН-70, АН-140 та АН-38. Реалізація унікального міжнародного проекту – програми ракетно-космічного комплексу морського базування «Морський старт» і «Глобал стар».	Не визначені.
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015) шляхом європейської інтеграції (затверджено Президентом України від 28.04.2004 р. № 493/2004) [15].	Подальший розвиток авіаційної та космічної промисловості. Розвиток інноваційного потенціалу оборонно-промислового комплексу з метою перетворення його на високотехнологічний наукоємний сектор економіки (радіолокаційні системи, ракетні технології). Формування ефективного внутрішнього ринку високих технологій (реалізація Державної програми виробництва медпрепаратів та медичної техніки та ін.).	Не визначені.
3. Стратегія розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року (схвалена розпорядженням КМУ від 27.12.2008 р. № 1656-р) [16].	На першому етапі (2008–2010 рр.) – забезпечення пріоритетного розвитку виробництва літаків АН-148, АН-140 та їх модифікації, двигунів Д-27, Д-436-148, ТВ-3-117-СВМ1, вертольоту КТ-112. На другому етапі (2011–2015 рр.) – забезпечення пріоритетного розвитку виробництва такої авіаційної техніки, як літаки АН-38, АН-70, АН-124, серійного виробництва двигунів Д-27, Д-18Т четвертої серії, АІ-450, АІ-222-25, ВС-2500, вертольота КТ-112 і його модифікацій. На третьому етапі (2016–2020 роки) – створення нових типів літаків та іншої авіаційної техніки.	В межах бюджетних асигнувань – на першому етапі, на наступних етапах – за рахунок власних коштів підприємств авіаційної промисловості, а також кредитів, інвестицій та інших джерел.
4. Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 року (схвалена розпорядженням КМУ від 06.05.2009 р. № 581-р) [17].	Реформування галузі суднобудування шляхом утворення державних господарських науково-виробничих об'єднань. Розвиток науково-технічного і виробничого потенціалу. Проведення комплексної модернізації та технічного переоснащення підприємств галузі.	Кошти державного бюджету; кошти суб'єктів підприємницької діяльності усіх форм власності; цільові кредити банків; інвестиційні кошти та інші джерела.

час проведення АТО на сході країни і стало уроком для тих, хто прийде до владних структур надалі.

Серед прийнятих і нереалізованих стратегій – Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 р. [17]. До 1990 р. в Україні будувалися практично всі типи океанських і морських суден (пасажирські, танкери, сухогрузи, військові кораблі), а також теплоходи, портові крани, катери, земснаряди, траулери, рефрижератори й буксири та ін. Україна виготовляла й ремонтувала 70% цивільного й військового флоту СРСР. Після розпаду Союзу на території України залишився потужний суднобудівний комплекс: 11 суднобудівних заводів, які давали більш ніж 30% суднобудівної продукції СРСР, 7 підприємств суднового машинобудування, 11 підприємств морського приладобудування, 27 окремих науково-дослідних інститутів і конструкторських бюро.

Однак з 1991 р. українська суднобудівна галузь почала інтенсивно деградувати, тому

що обладнання всі ці роки не обновлялося й не модернізувалося, працюючи на зношення. На сьогодні при значних виробничих потужностях завантаження суднобудівних заводів України не перевищує 40%. Ті кораблебудівні заводи України, які якимось ще тримаються «на плаву», виживають за рахунок виробництва напівфабрикатів: корпусів судів (обладнаних трубопроводами, люками й ізоляцією). Іноземних замовників це влаштовує, тому що виробництво корпусів є найбільш працевзатратною частиною в будівництві судна. Тому будь-який повністю побудований на українських верфях плавзасіб для галузі – ціла подія.

Неспроможність України будувати кораблі «під ключ» обумовлена тим, що встаткування для оснащення судів у нашій країні не виготовляється, а при покупці його за кордоном мита й ПДВ значно збільшують вартість комплектуючих. У структурі собівартості судна витрати на комплектуюче устаткування й матеріали

Таблиця 3

Закони України щодо розвитку провідних галузей промисловості

Закони України	Основні завдання та пріоритети	Джерела фінансування
1. Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» від 12.07.2001 № 2660-III (зі змінами, внесеними згідно з Законом № 1814-VI (1814-17) від 20.01.2010 р., ВВР, 2010 р., № 10, ст. 101) [18].	Створення нової авіаційної техніки – принципово нових моделей літаків	Державний бюджет України.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 р. № 3023-III, ВВР, 2002 р., № 24, ст.167 (зі змінами, внесеними згідно з Законом № 1444-IV (1444-17) від 04.06.2009 р. та Законом № 5478-VI (5478-17) від 06.11.2012 р., ВВР, 2013 р., № 50, ст. 694) [19].	Виконання програм виробництва технологічних комплексів машин і обладнання. Здійснення заходів, спрямованих на зростання експортного потенціалу обсягів реалізації техніки і обладнання. Розробка проектів програм розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу у порядку, визначеному законодавством. Здійснення економічних та організаційних заходів, спрямованих на зростання експортного потенціалу, збільшення обсягів реалізації техніки і обладнання для агропромислового комплексу в Україні та за її межами.	Кошти державного бюджету, що спрямовуються на заходи, пов'язані з закупівлею техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу, та кредити, надані сільськогосподарським товаровиробникам за умови часткової компенсації за рахунок державного бюджету ставки за кредитами банків та лізинговими платежами, спрямовуються виключно на вітчизняну техніку і обладнання для агропромислового комплексу (ст.14 в редакції Закону № 5478-VI (5478-17) від 06.11.2012 р.).
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-IV [20].	Розвиток машинобудування у напрямі виробництва сучасної ракетно-космічної та авіаційної техніки. Розробка нового обладнання та спеціальних технологій для металургійного виробництва. Розробка нових матеріалів, удосконалення хімічних технологій. Розвиток біотехнології (створення імунологічних препаратів та біосумісних матеріалів; скінтіляційних матеріалів, оптичних та конструкційних монокристалів). Високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості (випуск сучасних комбайнів і тракторів, агрегатів для тракторів середньої потужності, кормозбиральної та бурякозбиральної техніки).	Державний бюджет України

Закінчення таблиці 3

<p>4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» 08.09.2011 р. № 715-VI [21].</p>	<p>Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії. Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки. Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій. Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу. Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики. Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища. Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.</p>	<p>Державний бюджет України.</p>
<p>5. Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» від 09.04.2004 р. № 1676-IV (ВВР, 2004 р., № 32, ст. 384) [22].</p>	<p>Модернізація електростанцій; створення об'єктів альтернативної енергетики, альтернативних видів рідкого та газового палива; використання вторинних енергетичних ресурсів; розроблення новітніх ресурсозберігаючих технологій. Розвиток машинобудування та приладобудування як основи високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії. Розвиток нанотехнологій і мікроелектроніки, створення і впровадження інформаційних технологій та телекомунікаційних систем. Удосконалення хімічних технологій, розроблення та застосування нових матеріалів, розвиток біотехнологій. Розроблення наукоємних технологій для розвитку сільського господарства і переробної промисловості. Створення сучасних транспортних систем. Застосування наукоємних технологій у сфері охорони навколишнього природного середовища та оздоровлення людини. Розвиток інноваційної культури суспільства.</p>	<p>Державний бюджет Орієнтовний обсяг фінансування на 2005-2008 р. – 8755,6 млн. грн.</p>

становлять 50–60%. У результаті будівництво судна українським підприємствам обходиться на 20–25% дорожче порівняно з іноземними конкурентами.

Щодо окремих провідних за значимістю видів промислового виробництва було прийнято низку законів України, державних програм розвитку, загальнодержавних науково-технічних програм, комплексних програм тощо. Прийняті закони України щодо розвитку провідних галузей промисловості представлено в таблиці 3.

Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» [18] був прийнятий з метою створення нової авіаційної техніки. Для того, щоб існувала авіаційна промисловість, держава повинна займати певний сегмент у світовому авіаційному ринку, забезпечуючи авіаперевезення саме «своїми» літаками. Якщо сегмент ринку авіаперевезень не буде зайнятий її літаками, то його займуть конкуренти. Це означає або часткову, або повну втрату ринку, за якою

іде скорочення виробництва, зниження прибутків з подальшою деградацією галузі.

Розрахунки спеціалістів показують: для того, щоб Україна утрималась на світовому ринку транспортно-пасажирської авіації, у світовому повітряному просторі повинно постійно літати як мінімум 200 одиниць вітчизняних літаків. В рік таких машин необхідно випускати як мінімум 35 одиниць. У 2008 р. Україна випустила всього п'ять літаків. Тоді як компанія Boeing за цей же час випустила більше 400 лайнерів. Україна навіть за дуже сприятливих умов не зможе виробляти на рік 35 одиниць авіатехніки самотужки і утриматись на світовому ринку авіаційних перевезень.

Крім того, Україні необхідні багатомільйонні кошти на модернізацію основних фондів українського авіапрому та впровадження стандартів сучасного світового авіабудування. Необхідне нове технологічне обладнання. Українській авіаційній промисловості для цього потрібно

більше 600 млн дол. США інвестицій. Зрозуміло, що такі кошти в українське літакобудування ніколи не придуть, враховуючи жорстку світову конкуренцію на ринку авіаперевезень.

Не краща ситуація з підтримкою вітчизняного машинобудування для АПК. Закони України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» також не виконано [19; 20]. Створення високотехнологічного машинобудування для сільського господарства (випуск сучасних комбайнів і тракторів, агрегатів для тракторів середньої потужності, бурякозбиральної техніки тощо) не відбулось. Сучасні моделі сільгосптехніки імпортуються з Європи, а сільськогосподарське машинобудування в Україні досі знаходиться у занепаді. За роки незалежності воно «пережило» декілька різноманітних державних програм свого розвитку, які залишилися на папері. Дотацій вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванню з боку держави вистачало лише на те, щоб утримати від закриття заводи, що стали неконкурентоспроможними. Коштів на розвиток і модернізацію не вистачало. У підсумку українське сільгоспмашинобудування тільки під захистом високих тарифних бар'єрів і державних дотацій продовжувало випускати енерго- та матеріалоємні, невисокої якості й ефективності сільськогосподарські машини, а українські аграрії не мали сучасної техніки.

У жовтні 2007 р. уряд країни дозволив аграріям закуповувати до 30 найменш продукції імпортного виробництва з 30-відсотковою держкомпенсацією її вартості. Після цього на внутрішній український ринок почала надходити іноземна сільськогосподарська техніка переважно з країн ЄС, а також з Російської Федерації. Наприклад, ще у 2007 р. російська компанія «Ростсельмаш», що випускає зернозбиральні комбайни й іншу сільськогосподарську техніку, зайняла своєю продукцією 60% українського ринку. На внутрішній ринок України активно пробивається Гомельський завод сільгоспмашинобудування (Білорусь). Крім того, українські аграрії купують сільгосптехніку італійського, німецького, французького й нідерландського виробництва. З появою імпортної сільськогосподарської техніки українські підприємства, що випускають вітчизняні аналоги, стали зачинятися. До конкурентної боротьби вони не були готові і не готові зараз.

Усе вищевикладене свідчить про те, що Україна не має зараз конкурентоспроможного сільськогосподарське машинобудування, але виробництво сільгосптехніки – питання національної продовольчої безпеки країни.

В Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [20] на першому місці – розвиток машинобудування, а саме: виробництва ракетно-космічної та авіаційної техніки, випуск сучасних комбайнів і тракторів тощо.

І в Законі України «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» також була визначена необхідність розвитку машинобудування та приладобудування як основи для оновлення всіх галузей, а також розвитку високоякісної металургії, удосконалення хімічних технологій тощо. Ці закони також не були втілені.

Висновки. Отже, відсутність з боку органів державної влади і управління практичних кроків для досягнення завдань, продекларованих у концепціях, стратегіях, законах України і програмних документах, невиконання намічених показників фінансування розвитку промисловості дають підставу стверджувати, що здійснення в Україні промислової політики вимагає повного переосмислення і прийняття дієвої стратегії подальшого розвитку промисловості України на середньо- та довгостроковий період часу з метою відродження економіки після закінчення АТО.

Кабінету Міністрів України необхідно розглянути можливість заснування фонду фінансування придбання нових технологій і устаткування в рамках державно-приватного партнерства, який здійснюватиме часткове відшкодування витрат промислових підприємств на придбання передових виробничих технологій, прогресивного устаткування у рамках патентно-ліцензійної діяльності для оновлення і вдосконалення виробничої бази. Міністерству економічного розвитку і торгівлі, Міністерству аграрної політики та продовольства України необхідно розробити дієвий закон України та стратегію щодо розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу з метою максимальної локалізації виробництва сільгосптехніки на вітчизняних підприємствах, системного розвитку вітчизняних потужностей машинобудування для АПК і забезпечення сільськогосподарських і переробних підприємств високоефективною конкурентоспроможною вітчизняною технікою та обладнанням з метою посилення сировинної бази харчової промисловості та продовольчої безпеки країни, що дуже важливо в сучасних умовах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку : монографія / В.М. Геєць ; Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009. – 836 с.
2. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : монографія / Ю.В. Кіндзерський ; НАН України ; ДУ «Ін-т екон. та прогнозів НАН України». – К., 2013. – 536 с.
3. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алімов, О.І. Амоша та ін. ; за заг. ред. В.І. Ляшенка ; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 798 с.
4. Булеев И.П. Опыт структурирования промышленности развитых стран и возможность его использования в Украине / И.П. Булеев // Стратегія і механізми регулювання про-

- мислового розвитку : зб. наук. праць / ІЕП НАН України. – Донецьк, 2012. – 336 с.
5. Кизим М.О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія / М.О. Кизим. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.
  6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію державної промислової політики України» від 29.02.1996 р. № 272 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-p>.
  7. Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» від 12.02.2003 р. № 102/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>.
  8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року» від 09.07.2008 р. № 947-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p>.
  9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» від 17.07.2013 р. № 603-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>.
  10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року» від 27.02.2006 р. № 673-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/673-2006-p>.
  11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми «Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, серійного випуску приладів і систем на їх основі» на 2008–2011 роки» від 3.10.2007 р. № 814-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/814-2007-p>.
  12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію протягом 2009–2012 років» від 28.10.2009 р. № 1173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1173-2009-p>.
  13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010–2014 роки» від 02.04.2009 р. № 331-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/331-2009-p>.
  14. Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» від 30.04.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>.
  15. Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» від 28.04.2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>.
  16. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року» від 27.12.2008 р. № 1656-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1656-2008-p>.
  17. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку суднобудування на період до 2020 року» від 06.05.2009 р. № 581-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-2009-p>.
  18. Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» від 12.07.2001 р. № 2660-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2660-14>.
  19. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 р. № 3023-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3023-14>.
  20. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/433-15>.
  21. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
  22. Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» від 09.04.2004 № 1676-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>.